

WIJNALDUM, DE HERVORMDE KERK

Bouwgeschiedenis en exterieur.

Het landelijk gelegen kerkje van Wijnaldum, opgetrokken uit kloostermoppen, lijkt op het eerste gezicht oud, maar is het niet. Het middeleeuwse kerkgebouw, dat nog gedeeltelijk tufstenen muren had, werd in 1931 afgebroken. Men herbouwde in oude stijl de kerk met bij de sloop vrijgekomen oude bakstenen. De vensters, noch de traceringen erin, benaderen de karakteristieke vormen van de voorgaande kerk. Ook de dakvoet met zijn in 1931 aangebracht groot overstek doet merkwaardig aan en heeft niet bij de oude kerk gepast. Aan de ZW zijde van de kerk is een put. De toren dateert van 1904. Zij verving een eerder gebouwde toren die werd gebouwd nadat in 1684 de toren was ingestort. De huidige toren, met 8-kantige spits boven vier wimbergen, is opgetrokken uit machinaal gefabriceerde stenen en sluit in stijl niet aan bij de in 1931 gebouwde kerk.

Boven de toreningang is op een gedenksteen een Fries rijmpje geplaatst. Dat is nogal curieus, want in die tijd werd voor officiële opschriften praktisch nooit het Fries gebruikt. Het rijmpje is als volgt:

'k Foel om. Men holp m'oerein

'k Viel om, men hielp mij overeind

'k Waerd àld: ik wier tonein

'k Werd oud: ik werd versleten

Nou is er pealwirk slein

nu zijn er palen geslagen

In steevge grounslach lein

een stevig fundament is gelegd

Tsjerkfouden leinen d'earste stien

kerkvoogden legden de eerste steen

'k Bin nou twa ieuwen treast, nei 'k mien.

'k ben, naar ik meen, nu twee eeuwen tot troost

Interieur.

In het interieur is nogal wat gerestaureerd en vernieuwd in 1931, maar er blijven kunsthistorisch nog zeker waardevolle zaken te bekijken, m.n. de kansel. Deze dateert uit 1728 en is een goed voorbeeld van Fries houtsnijders- en timmermanswerk. Oppop de hoeken van de kuip zijn gewrongen kolommen, omwonden met eikenloof. In de grote korintische kapitelen zijn engelenkopjes gesneden. Op de panelen zien we v.l.n.r. gesneden voorstellingen:

- Abraham offert Izaak.
- Jacobs droom (fraaie ladder naar de hemel!)
- Christus geboorte (in een Friese boerenschuur)
- De Opstanding van Christus.
- Het Laatste Oordeel.

De kanseltrap draait om een gewrongen omranke trappaal, de leuning heeft dergelijke balusters.

Onder de kuip en het klankbord zijn druiventrossen gesneden. Deze zijn niet alleen versierend, maar ook symbolisch bedoeld (verwijzen naar het Beloofde Land, maar ook naar de parabel van Christus: Ik ben de ware wijnstok).. Het ruggeschot met gewrongen pilasters heeft gesneden vleugelstukken, in de vorm van arenden, ook een belangrijk religieus symbool. Bij de kansel aangebracht zou het kunnen verwijzen naar de bijbelteksten Exodus 19:4 (..ik heb U op arendsvleugelen gedragen..) en Deuteronomium 32: 11 (Als een arend... zo heeft hen de Here geleid). In het rekeningboek van de kerkvoogdij van Wijnaldum wordt op 19 mei 1728 vermeld:

"bet. aen Arjen Lous, beeldhouwer tot Harl. De soma Een Hondert vijf en seeventigh car. gld. ter sake verdiende arbeidsloon vant snijwerk aen de predikstoel, capiteel en als aen de banken en wat daer gesien wordt, alles bij accoort gedaan.... 175-0-0"

(De kansel toont duidelijk stijlverwantschap met de kansel van Schalsum uit 1711).

Het doophek uit 1728, in 1931 vergroot, eveneens van Arjen Lous, heeft gewrongen balusters en in het midden een gesneden opzetstuk met twee bazuinblazende engeltjes.

Binnen het doophek staat een fraaie 17de eeuwse geldkist met (niet originele) beschildering van o.m. tulpen en landschapjes. De oorspronkelijk bijbehorende schijnhangsloten zijn helaas verdwenen. De zijstukken van de vrouwenbanken hebben goed gesneden versieringen. In de kerkenraadskamer staat rechtop (..) een trapeziumvormige grafzerk van rode Bremer zandsteen.

Het gotische randschrift vermeldt:

"Int - jaer - ons - Herè - MCCCC-LX - twe - dagè - foer - Sintr - Peter - ad Cathedrà doe starf Kathrijn - to - Nije Hus - Bidt - foer - die Zijel!"

G. Fokkema maakte, ca. 60 jaar geleden, in deze kamer een aardig vloertje van oude, kleine, geglazuurde tegeltjes.

Orgel.

In het rekenboek van de kerkvoogdij wordt vermeld dat er van 1719 -1722 een orgel gebouwd werd door Jan Harmens van der Kamp. Het houtwerk werd gesneden door Arjen Lous. Bekende orgelbouwers uit Sweins, Frans Jansen en Jan Fransen hadden in later jaren het orgel in onderhoud. Het huidige orgel dateert uit de 19de- of het begin van de 20ste eeuw. De orgelbouwer is helaas onbekend. Dispositie:

Hoofdwerk:		Bovenwerk:	
Prestant	8'	Viola di Gamba	8'
Bourdon	16'	Fluit Dolce	8'
Holpijp	8'	Fluit travers	4'
Oktaaf	4'	Gemshoorn	2'
Quint-Prestant	3'	Muette	
Fluit d'Amour	4'	Afsluiting	
Oktaaf	2'	Tremulant	
Mixtuur	4'		
Trompet	8' bas en disc.	Koppel.	
Afsluiting.			

E.W.G.v.Muijen- v.Maanen
1998.

Literatuur,

- G.J. Veenstra: Het kerkgebouw der Ned. Herv. Gemeente te Wijnaldum.
- Kunstreisboek voor Nederland, blz. 215. Amsterdam, 1960.
- S. ten Hoeve. De Kerk te Wijnaldum, z.j.
- Regn. Steensma - Verbeeld vertrouwen, Baarn 1975
- S. ten Hoeve - Friese preekstoelen, Leeuwarden, 1980